Universitätsbibliothek Paderborn

Nvclevs Casuum Conscientiæ Sive Brevis Notitia Eorvm quæ scitu vel necessaria, vel valde vtilia sunt Confessarijs in primo ingressu ad audiendas Confessiones

Agostini, Giuseppe

Coloniae Agripp., 1644

De Gabellis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41767

Visual Library

De Gabellis, & quibuſdam alijs Contractibus.

28 EX defraudatione gabellarum oritur obligatio reſtituendi, etiam in conſcientia, ſi gabellæ ſint iuſtæ, & fraudulenter non ſoluantur. Debent autem cenſeri iuſtæ à ſubditis, niſi euidenter conſtet de earum iniuſtitia. Qui verò fraudat gabellas; non tenetur ad ſolutionem pœnæ, niſi poſt ſententiam Iudicis. Similiter miniſtri, qui aſſiſtunt ad portas vrbis, ſi permittant iniuſtè fraudari gabellas; tenentur ad reſtitutionem damni domino, niſi fraudator reſtituat, non autem ad reſtitutionem pœnæ. De gabellis agunt *Tolet. l. 5. à c. 17. Filliuc. to. 2. tr. 28. c. 7. Azor. to. 3. l. 5. à c. 18.*

29 Quando fit contractus ſocietatis, debet aduerti, vt ſors ſociorum ſit æqualis iudicio Prudentum, & æqualia pericula, ſi lucrum debet æqualiter diuidi: ſi verò ſors vnius non eſt æqualis cum alio; debet in lucro diuidendo ſeruari proportio geometrica: ita vt ſicuti ſe habet ſors ad ſortem, ita lucrum ad lucrum.

30 In

30 In Cambijs ſeruari debet, vt reuera mercator habeat correſpondentem idoneum ad correſpondēdum in alio loco, & litteræ re ipſa mittantur, & remittātur, & rationes, quæ debentur, ſint ordinariæ : alioqui erit cambium ſiccū, & iniuſtum. Agunt de Cambijs *Azor. to. 3. l. 10. tit de cambijs Filliuc. to. 2. tr. 35. c. 4. & ſeq. Leſſ. l. 2. c. 23. &c. Tolet. l. 5. c 50.*

31 In contractu, qui dicitur (alla mera, ſeu alla raccolta) aduerti debet, vt ſi ſuo tempore non detur triticum, mercator non accipiat pro intereſſe ſummum pretium, quod eo anno fuit: ſed vel pretium taxatum à lege, vel verum intereſſe quod paſſus eſt. Quòd ſi hoc sciri non poſſit; rationabile eſt, vt accipiat pretium medium inter infimum, & ſummum: & ſic in alijs ſimilibus contractibus.

32 Sunt etiam reſtituenda bona inuenta, quæ quidem habent dominum, ſed ignoratur : & quidē domino ſuo reſtitui debent. Quòd ſi, præmiſſa ſufficienti diligentia ad dominum inueniendum, ille non ſit inuentus; dari debent pauperibus: & ſi inuentor ipſe erit pauper;

per; poterit ſibi retinere, præſertim ex conſilio Confeſſarij: ſi verò dominus inuentus fuerit; poteſt inuentor non ſolum aliquid petere pro ſuo labore, & expenſis, ſi fortè aliquid fuerint in re inuenta conſeruanda, & quærendo domino; ſed etiam poteſt aliquid accipere, & petere in præmium, abſque metu tamen, violentia, aut fraude. *Azor. to. 3. lib. 4. cap. 27.*

De Circumſtantijs Reſtitutionibus.

33 IN Reſtitutione ſeruandum eſt Tempus, Locus, Ordo, & Expenſæ. Tempus eſt, cùm vrget præceptum reſtituendi, iuxta varias radices reſtitutionis, & circumſtantias. Quòd ſi differatur ſine præiudicio graui, aut damno domini; non erit mortale, ex paruitate materiæ.

34 De Loco nihil poteſt in genere dici, niſi quòd, quādo homo tenetur ſolùm ex re accepta, & bona fide poſſeſſa; ſemper res determinanda eſt in fauorem ipſius, quantum fieri poteſt: è contra verò, ſi tenetur ex iniuſta acceptione; res

res determinanda eſt in fauorem domini: v. g. fuit mihi datus equus hic Romæ, quem bona fide poſſedi, & cum illo me tranſtuli Neapolim, & ibi maneo: ſi ſciam equus eſſe alicuius commorantis Romæ; ſatis eſt ſi reſtituam illum Neapoli ſcribens domino, vt mittat ad illum recipiendum ſuis expenſis: ſi verò mala fide habui equum; debeo illum remittere meis expenſis Romam, vbi furatus ſum: & ſi in via perit; adhuc teneor ad reſtitutionem pretij. Similiter quis furatus eſt pecuniam, debet illam reſtituere domino: ita vt ille in hac reſtitutione nullum patiatur nouum damnum, & nouas expenſas, quas alioqui non fuiſſet facturus. Ex quibus varij caſus particulares ſolui poſſunt.

35 De ordine id ſeruandum eſt: ſi debitor habeat, vndè omnibus creditoribus ſatisfacere poſſit; nullus eſt neceſſarius ordo in reſtituendo: quia nulli fit iniuria. Si autem non habeat; tunc priùs reſtituenda ſunt certa, quàm incerta. Et in primis, ſi debita ſint diuerſæ rationis, ita vt in creditoribus ſit anterioritas, & poſterioritas; debet priùs ſatis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fieri anteriori, quàm poſteriori; ſi verò debita ſint eiuſdem rationis, & non habeant anterioritatem; debet fieri ſolutio pro rata, iuxta geometricam proportionem, regulariter loquendo. Quem ordinem non tenetur ſcire ipſe creditor: ſed ſi bona fide ſolutum eſt illi debitum; poteſt retinere, etiam ſi alius non bene diſpenſauerit: qui poteſt ſæpè excuſari ex maiori diligentia alicuius creditoris, quia magis vrgeat, & maius damnum comminetur.

Cauſſæ excuſantes à reſtitutione.

36 POteſt interdum aliquis excuſari à reſtitutione propter impotentiam: quia non habet vndè reſtituat, ſubtractis ijs, quæ ad neceſſariam ſui, & familiæ ſuæ ſuſtentationem requiruntur. Semper tamen habet obligationem reſtituendi, cùm poterit: neque tenetur cadere de ſuo ſtatu, niſi talem ſtatum ex furtis, & iniuſtis acceptionibus acquiſierit. Tenetur tamen intra ſuum ſtatum tollere omnia ſuperflua, & non neceſſaria: alioqui, non eſt tutus in conſcientia.

37 Se-

37 Secundò poteſt aliquis excuſari à reſtitutione propter remiſſionem liberam creditoris. Tertiò propter compēſationem: quia ſcilicet aliunde ipſe eſt creditor. Debet autem creditum ipſius eſſe certum, ſicuti eſt certum debitum ſuum: nam ſi eſſet dubium; non poſſet niſi pro qualitate dubij. Debet autem tacita compēſatio ſemper fieri cum cautela neceſſaria, ne alius bis patiatur detrimentum, putans ſe eſſe debitorem poſt compenſationem: & regulariter debet fieri, quando alio modo non poteſt homo facilè ſuum recuperare, & ad vitandas longas lites, & inimicitias, & moleſtias.

38 Si quis iniuſtè, & per calumnias, & falſitates impediat aliquem, ne conſequatur aliquod bonum ab alio; tenetur ad reſtitutionem damni, & peccat contra iuſtitiam, quia quilibet habet ius, vt non impediatur iniuſtè ad aliquid obtinendum, etiam ſi gratis illud obtinendum eſſet: ſi verò ſolùm per preces, & conſilia non iniuſta impeditur à gratuita boni alicuius conſecutione; non eſt peccatum contra iuſtitiam, nec obligat ad

ad reſtitutionem : etiam ſi poſſit eſſe peccatum contra Charitatem, ſi fiat ex odio alterius, aut cum graui damno ſine cauſſa.

39 Quando plures tenentur in ſolidum reſtituere; ſufficit, ſi quilibet reſtituat pro rata. quilibet tamen tenetur ad totum, ſi alij non reſtituant: licet habeat ius in alios, qui non reſtituerunt, vt quilibet ſoluat ſibi pro rata.

40 Poteſt quis non teneri ad reſtitutionem ratione vſucapionis, ſeu præſcriptionis. Eſt autem vſucapio, ſeu præſcriptio acquiſitio dominij per continuationem poſſeſſionis tempore à lege definito, & valet etiam in conſcientia.

41 Requiritur regulariter ad legitimam præſcriptionem. 1. continuata poſſeſſio rei præſcribendæ nomine proprio poſſidentis. 2. bona fides poſſidentis. 3. vt ſit capax ciuilis poſſeſſionis, qui præſcribit. 4. vt res ſit apta præſcribi: nam res ſacræ, & ſanctæ, & iura ſpiritualia præſcribi non poſſunt: & alia, de quibus legi poteſt *Azor. tom. 3. l. 1, cap. 20.* Demum requiritur lapſus temporis determinati ſecundùm leges, aut Canones:

de

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

de quo etiam idem Auctor *loco cit. cap.* 22. & 23.

DE VIII. PRÆCEPTO Decalogi.

Non dicendi falſum teſtimonium.

1 PRohibetur hoc præcepto omnis teſtificatio falſi, in præiudicium proximi. Quamuis enim eſſet etiam falſum teſtimonium, ſi quis teſtificaretur falſum in vtilitatem, & commodum, & honorem proximi; tamen hic accipitur in malum, & pertinet ad iniuſtitiam contra proximum, & oritur ſuo modo obligatio reſtituendi.

2 Mendacium in genere, eſt quædam teſtificatio, ſeu aſſertio falſi ſcienter, ad decipiendum proximum. Dixi, ſcienter, quia ſi quis dicat falſum, putans eſſe verum; non eſt mendacium: ſicuti è contra, ſi quis dicat verum, putans eſſe falſum; eſt mendax ex praua voluntate. Solet autem diuidi in pernicioſum, iocoſum, & officioſum. Primum eſt in nocumentum alterius. Secundum ob delectatio-